

VI. Usługi

6. Handel międzynarodowy

Handel na świecie

- **Handel** jest jedną z podstawowych form współpracy międzynarodowej istniejącą od bardzo dawna.
- **Handel międzynarodowy** – polega na odpłatnej wymianie dóbr, usług i szeroko pojętego kapitału, pomiędzy wytwórcą a konsumentem (odbiorcą).
- łączna wartość światowych obrotów handlowych wykazuje tendencje wzrostową.
 - W 2022 r. **wartość obrotów w handlu międzynarodowym** wyniosła w przypadku eksportu – **31,9 bln USD**:
 - **24,9 bln USD** – w przypadku **handlu towarami** oraz **7,0 bln USD** – w przypadku **handlu usługami**.

Czym jest kapitał w handlu międzynarodowym

- **Kapitał** oznaczający tzw. dobra trwałe służące rozpoczęciu lub prowadzeniu działalności gospodarczej występuje w trzech postaciach:
 - **kapitał finansowy**, m.in. bezpośrednie inwestycje zagraniczne i kredyty,
 - **zasoby intelektualne**, np. licencje know-how, nowe technologie oraz patenty,
 - **kapitał ludzki**, czyli różne zasoby, np. wiedzy i umiejętności, zawarte w każdym człowieku.

Obrót międzynarodowy

- **Obrót międzynarodowy** – obejmuje wszelki ruch towarów, usług i kapitału (środków finansowych) pomiędzy poszczególnymi państwami.
- Wartość obrotu międzynarodowego rośnie w miarę gospodarczego rozwoju danego państwa oraz pogłębiania się międzynarodowego podziału pracy i postępu w dziedzinie transportu i komunikacji.
- Światowy obrót międzynarodowy prężnie rozwija się szczególnie od zakończenia II wojny światowej.
- W tym czasie wiele państw zacieśniało współpracę pomiędzy sobą.
- Duże znaczenie na ten fakt miało powstanie UE, rozwój gospodarek takich państw jak Stany Zjednoczone, Japonia i Chiny.

PRZEDMIOTY OBROTU MIĘDZYNARODOWEGO

towary	usługi	kapitał
dobra materialne, m.in.: <ul style="list-style-type: none">• produkty rolno-spożywcze• paliwa i surowce mineralne• produkty przemysłu przetwórczego• energia elektryczna	m.in.: <ul style="list-style-type: none">• transportowe i spedycyjne• telekomunikacyjne• handlowo-bankowe• turystyka zagraniczna	m.in.: <ul style="list-style-type: none">• inwestycje zagraniczne• kredyty i odsetki od kredytów• dochody z tytułu praw autorskich i patentów itp.

Światowa Organizacja Handlu (WTO)

- Ułatwienie wymiany handlowej między państwami jest ważnym zadaniem międzynarodowych organizacji gospodarczych i politycznych.
- Szczególne miejsce wśród tych pierwszych zajmuje **Światowa Organizacja Handlu (WTO, ang. World Trade Organization)**, która w 2024 r. skupiała 164. państwa (ostatnio przyjętymi członkami była Liberia i Afganistan).
- Celem jej działalności (należy do niej Polska i zdecydowana większość państw Europy) jest:
 - liberalizacja i wspieranie międzynarodowego handlu dobrami i usługami,
 - rozstrzyganie sporów dotyczących wymiany handlowej oraz przestrzegania praw własności intelektualnej.

Siedziba Światowej Organizacji Handlu w Genewie (Szwajcaria)

Bilans handlowy państwa

- **Handel międzynarodowy** obejmuje:
 - **eksport** – sprzedaż towarów za granicę,
 - **reeksport** – który polega na sprzedaży za granicę towarów pochodzących z wcześniejszego importu (najczęściej po przetworzeniu),
 - **import** – zakup towarów poza granicami kraju.
- **Bilans handlowy** – zestawienie rocznej wartości eksportu i importu towarów danego państwa.
 - Liczony jest on zwykle dla okresu roku.
 - Jego saldo może przyjmować wartość:
 - **dodatnią** – wartość eksportu jest wyższa niż importu (nazywane **saldem aktywnym**),
 - **ujemną** – wartość eksportu jest niższa niż importu (nazywane **saldem pasywnym**),
 - **zerową** – wartość eksportu jest równa importowi (zwane **saldem zrównoważonym**).

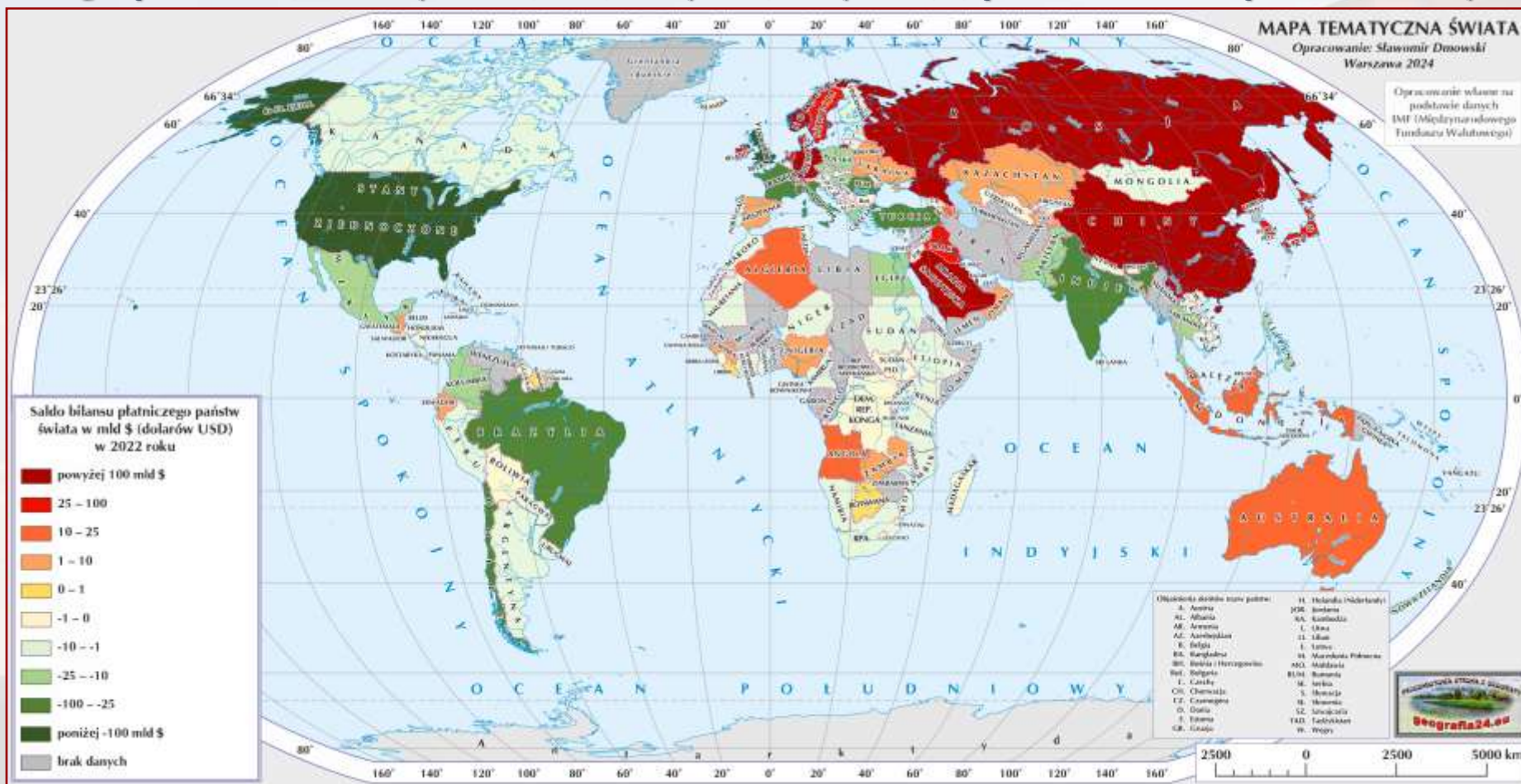
Bilans płatniczy

- **Bilansu płatniczy** – obejmującego oprócz bilansu handlowego, także dane o wszelkich innych operacjach finansowych dokonywanych przez dany kraj, obejmujących:
 - **operacje dewizowe** (saldo odsetek od kredytów, świadczeń emerytalnych i rentowych, różnic kursów walut i darowizn),
 - **operacje kapitałowe** (saldo inwestycji zagranicznych bezpośrednich, lokat w papiery wartościowe i innych inwestycji kapitałowych).
- Umożliwia on uzyskanie najpełniejszego obrazu obrotów międzynarodowych.

Bilans płatniczy krajów

- **Bilans płatniczy** poszczególnych krajów jest stosunkowo zróżnicowany:
- **dodatnie saldo bilansu płatniczego** cechuje kraje eksploatujące i sprzedające swoje surowce mineralne lub wytwarzające produkty żywnościowe, przemysłowe i usługi, np.: Niemcy, Norwegia, Szwecja, Irlandia, Hiszpania, Rosja, Japonia, Korea Południowa, Malezja, "kraje naftowe" Zatoki Perskiej (Kuwejt, Irak, Arabia Saudyjska) i Australia;
- **ujemne saldo bilansu płatniczego** występuje w krajach będących importerni różnych dóbr (nie oznacza złej sytuacji gospodarczej w danym kraju – jest tylko jednym z jej parametrów), np.: Wielka Brytania, Turcja, Indie, USA i Polska.

Wartość handlu międzynarodowego

- Jeszcze w 1990 roku wartość dóbr będących przedmiotem handlu międzynarodowego stanowiła jedynie 20% światowego PKB.
- Do końca XX w. wzrosła do 30%, a obecnie wynosi około 50%.

Struktura towarowa handlu zagranicznego

- **Struktura towarowa handlu zagranicznego** – przedstawia udział różnych grup towarów w łącznej wartości obrotów handlu na świecie.
- W statystykach międzynarodowych wyszczególnić można, zgodnie z Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Handlu, następujące grupy towarów:
 - artykuły rolno-spożywcze,
 - surowce rolnicze,
 - surowce z wyjątkiem paliw,
 - paliwa mineralne, smary i materiały pochodne,
 - chemikalia i produkty pokrewne,
 - maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy,
 - inne produkty przetwórstwa przemysłowego.

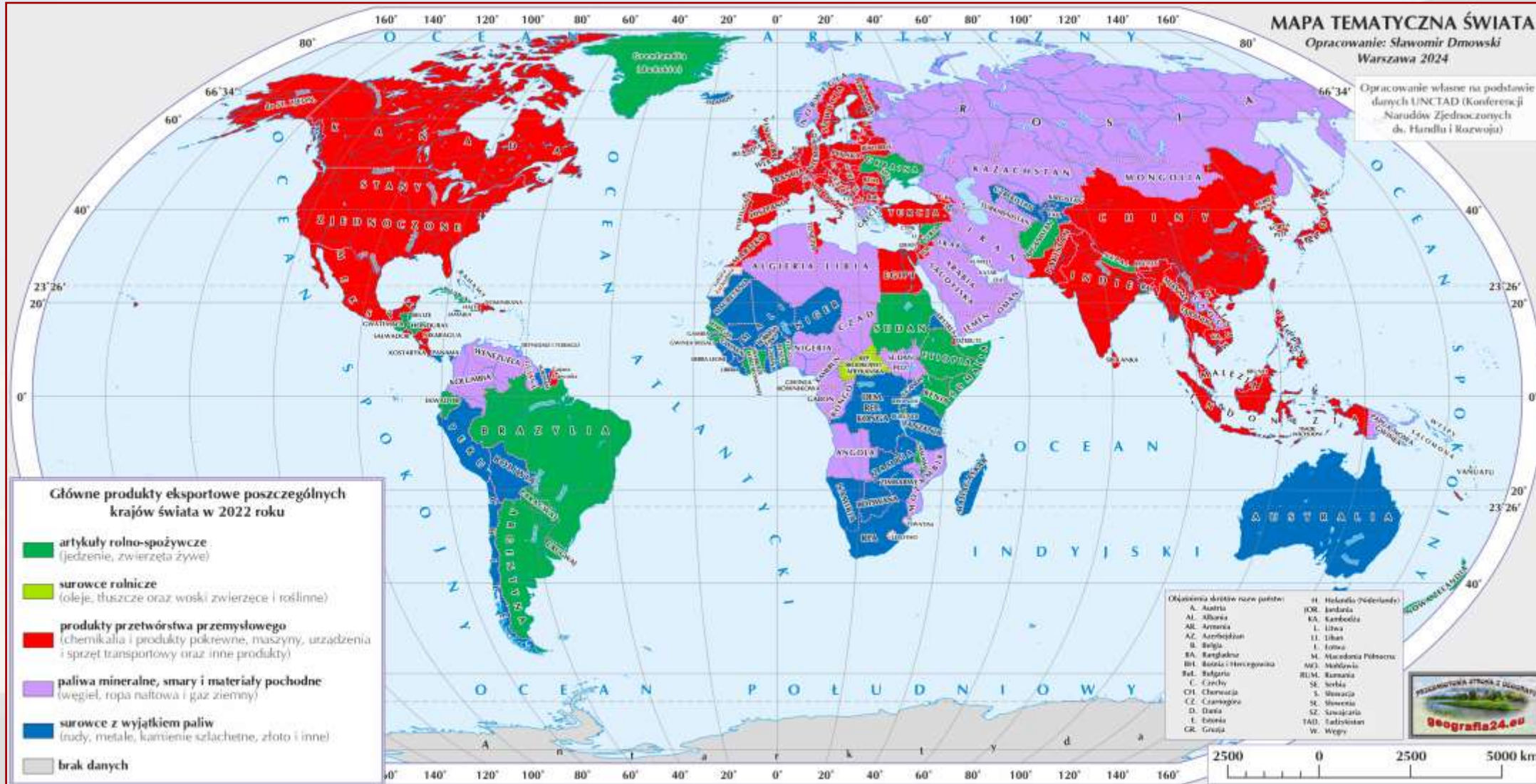
Czynniki wpływające na strukturę handlu zagranicznego

- Na **strukturę towarową handlu zagranicznego** wywierają wpływ liczne czynniki, które można pogrupować w kilka kategorii:
- **czynniki przyrodnicze**:
 - **zasoby surowców mineralnych**,
 - **warunki klimatyczne i glebowe** (wpływające na wielkość płodów rolnych),
- **czynniki społeczno-ekonomiczne**, w tym:
 - **poziom rozwoju społecznego** (jakość nauczania, baza naukowo-badawcza),
 - **poziom rozwoju gospodarczego**,
 - **specjalizacja państw w produkcji określonych produktów**,
 - **stosowanie nieuczciwych, często zabronionych form konkurencji**, np. **dumpingu** (sprzedaży produktów po zaniżonych cenach, często niższych od kosztów produkcji w celu pozbycia się konkurencji i opanowania rynku);
- **czynniki historyczno-polityczne**, np.:
 - **przeszłość kolonialna**,
 - **embargo** (wprowadzanie zakazu handlu z określonym państwem na określone grupy produktów; jest to ustanawiane w celu wymuszenia postępowania zgodnego z normami międzynarodowymi),
 - **protekcjonizm państwowy** (forma ochrony krajowego rynku, wykonywana poprzez np. stosowanie cel zaporowych i utrudnień w załatwieniu formalności związanych z importem produktu),
 - **konflikty zbrojne i terroryzm**.

Eksporterzy określonych produktów na świecie

- **Główne produkty eksportowane** przez poszczególne państwa zależą więc od poziomu rozwoju gospodarczego:
 - **kraje wysoko rozwinięte oraz "azjatyckie tygrysy"** eksportują artykuły przemysłowe,
 - **kraje słabo i średnio rozwinięte** – eksportują surowce kopalne (w tym i paliwa) oraz produkty rolno-spożywcze.

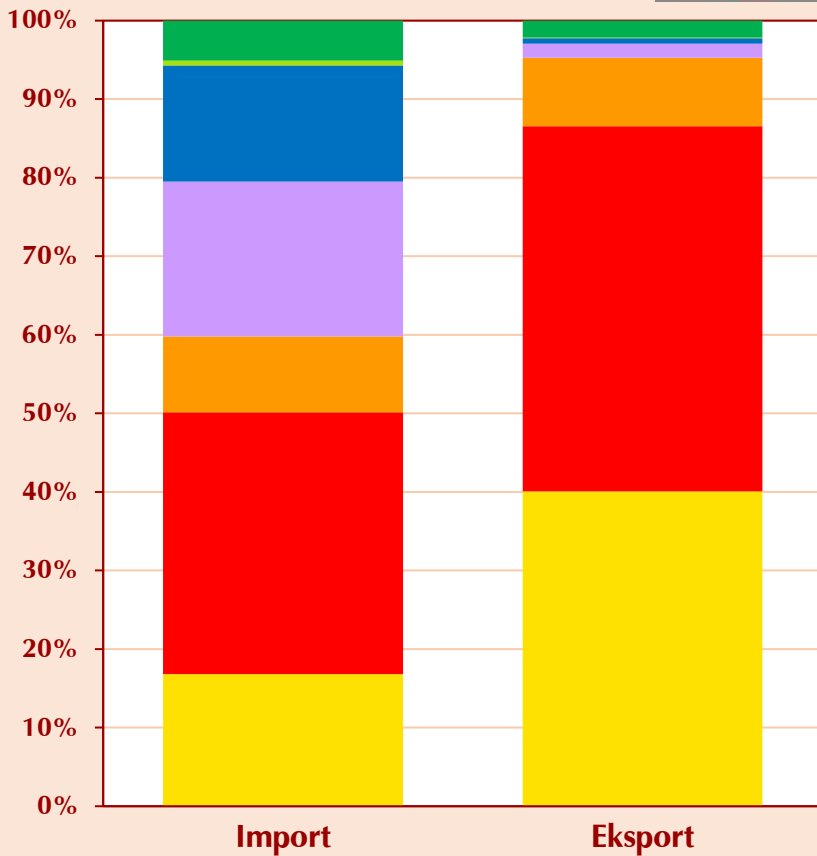

Struktura towarowa handlu zagranicznego Chin i Indii

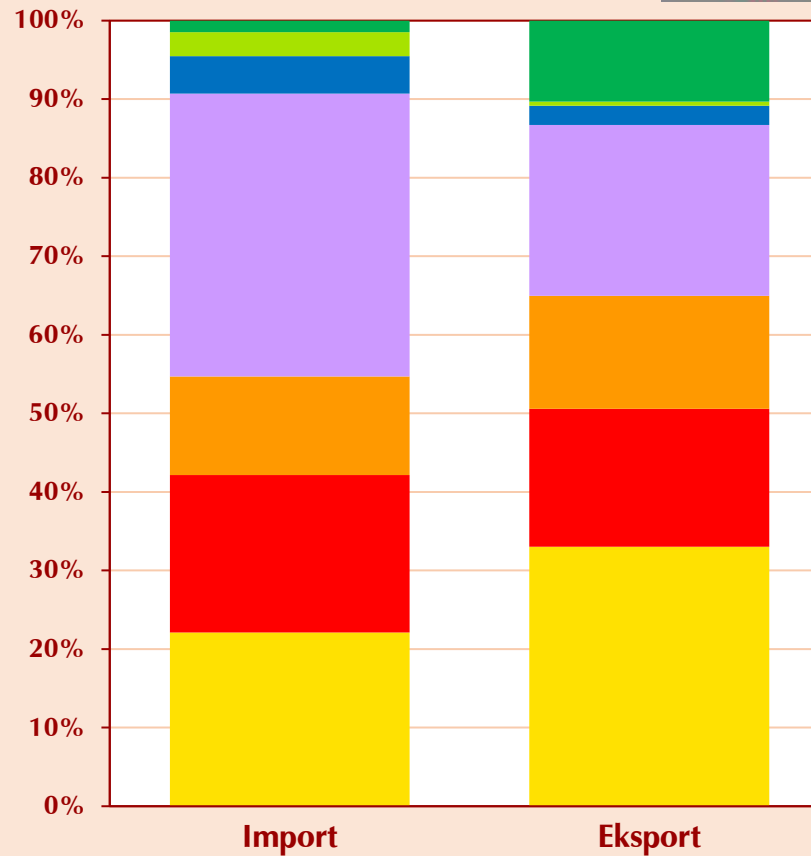
→ **Chiny i Indie** cechują się dość zróżnicowaną strukturą eksportu i importu w której:

- w **imporcie** dominują: **maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy** oraz **inne produkty przetwórstwa przemysłowego**, a także **paliwa mineralne, smary i materiały pochodne** (szczególnie w przypadku Indii),
- w **eksporcie**: **inne produkty przetwórstwa przemysłowego** oraz **maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy** (szczególnie w przypadku Chin) oraz **paliwa mineralne, smary i materiały pochodne** (Indie).

Chiny

Indie

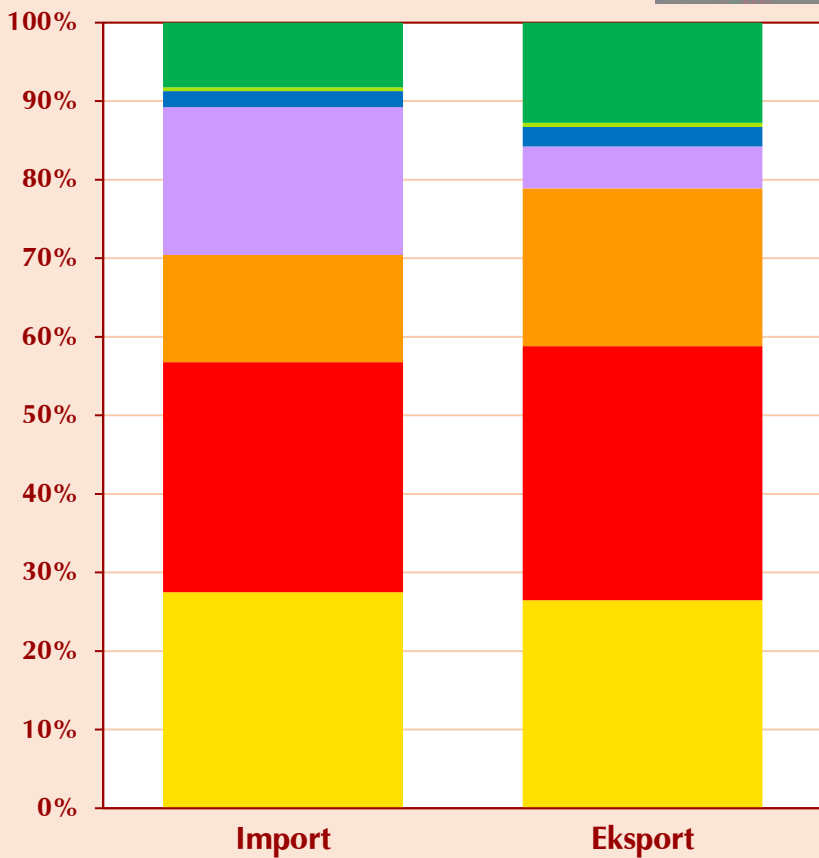

Struktura towarowa handlu zagranicznego Francji i Niemiec

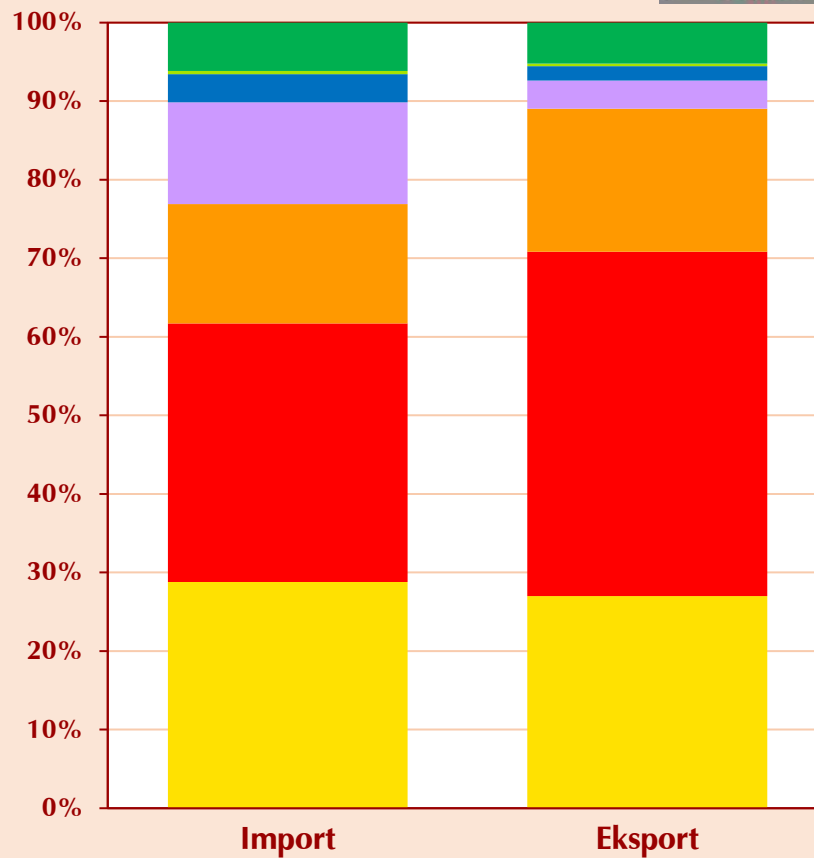
- **Francja i Niemcy** posiadają zróżnicowaną strukturę eksportu i importu:
 - zarówno w **importcie**, jak i **eksporcie** dominują produkty wysoko przetworzone: maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy oraz inne produkty przetwórstwa przemysłowego, a także chemikalia i produkty pokrewne;
 - dodatkowo w **importcie** ważne są paliwa mineralne, smary i materiały pochodne.

Francja

Niemcy

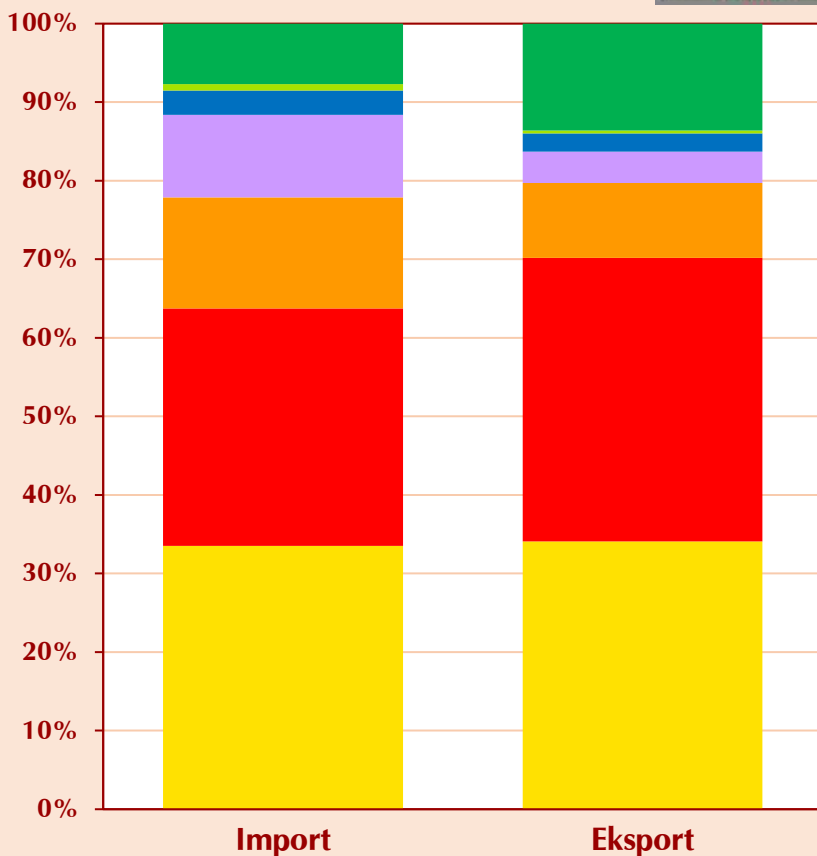
Struktura towarowa handlu zagranicznego Polski i Czech

→ **Polska i Czechy** cechują się dość zróżnicowaną strukturą eksportu i importu:

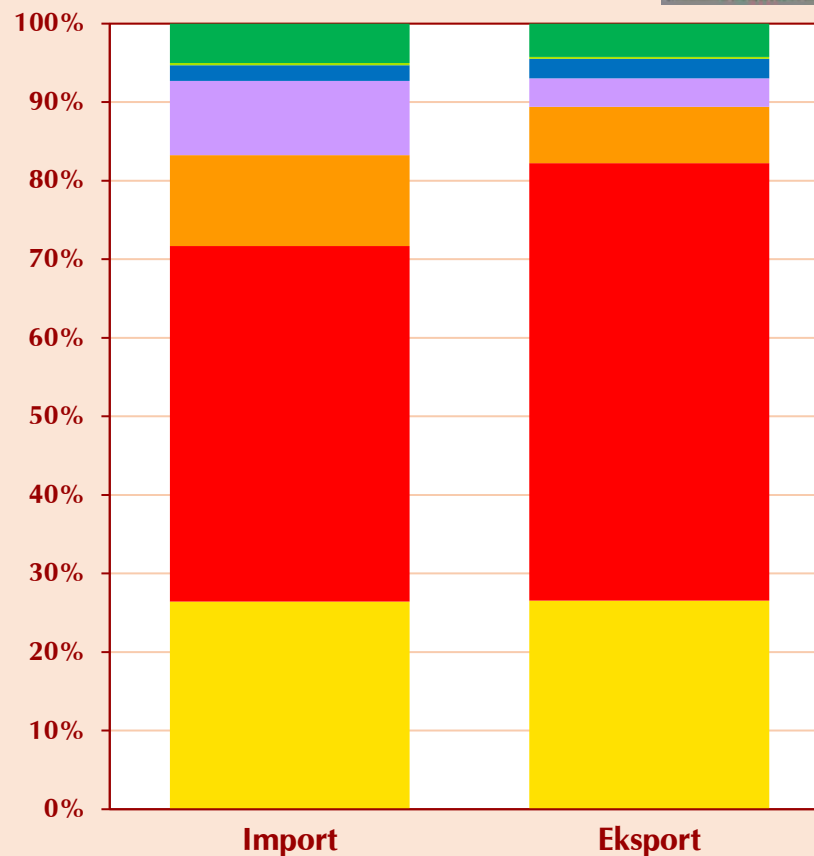
- zarówno w **importcie**, jak i **eksporcie** dominują produkty wysoko przetworzone: **maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy** oraz **produkty przetwórstwa przemysłowego**;
- dodatkowo w **importcie** ważne są **paliwa mineralne, smary i materiały pochodne**,
- w przypadku **eksportu Polski** istotną rolę odgrywają **artykuły rolno-spożywcze**.

Polska

Czechy

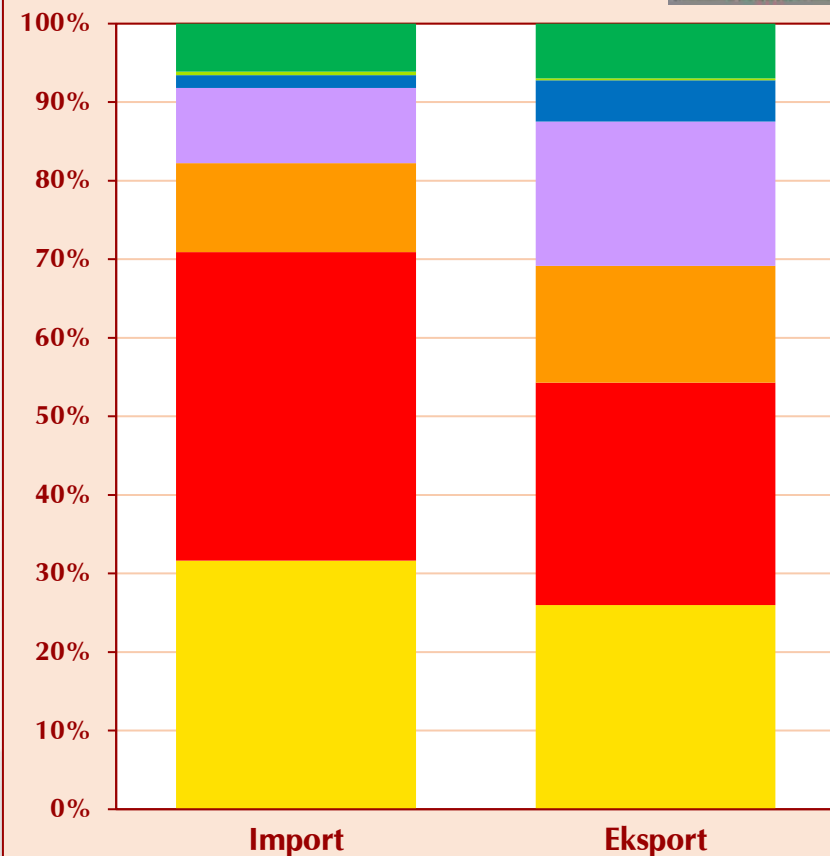
Struktura towarowa handlu zagranicznego USA i Kanady

→ **USA i Kanada** cechują się dość zróżnicowaną strukturą eksportu i importu:

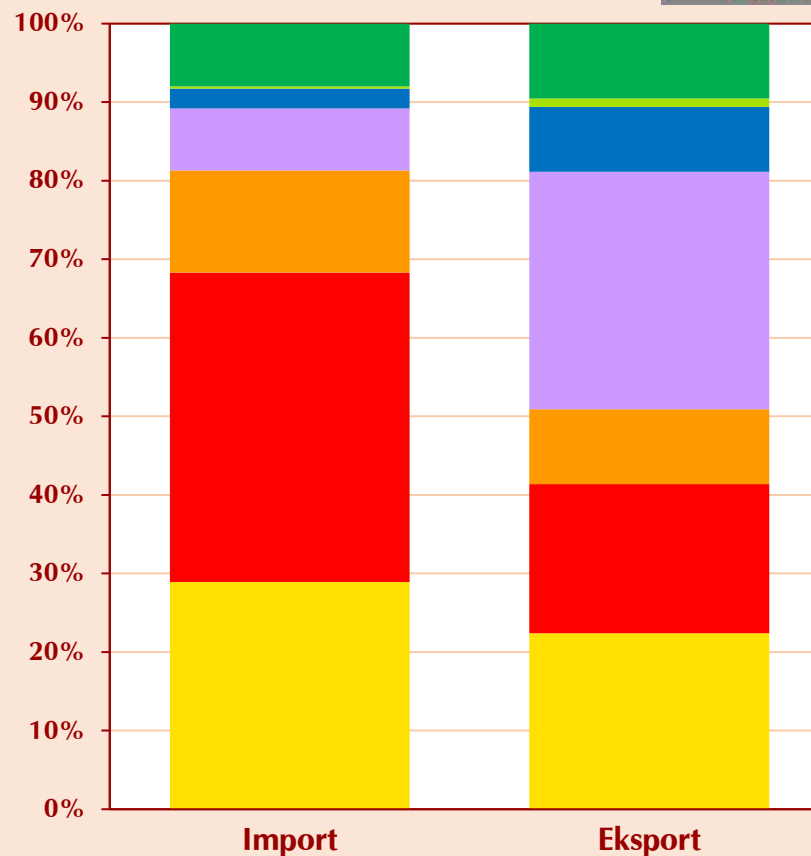
- zarówno w **importie**, jak i **eksporcie** dominują produkty wysoko przetworzone: **maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy** oraz **inne produkty przetwórstwa przemysłowego**;
- dodatkowo w **importie** USA ważne są **paliwa mineralne, smary i materiały pochodne** (produkty te oraz inne surowce są **eksportowane** przez Kanadę, głównie do USA).

USA

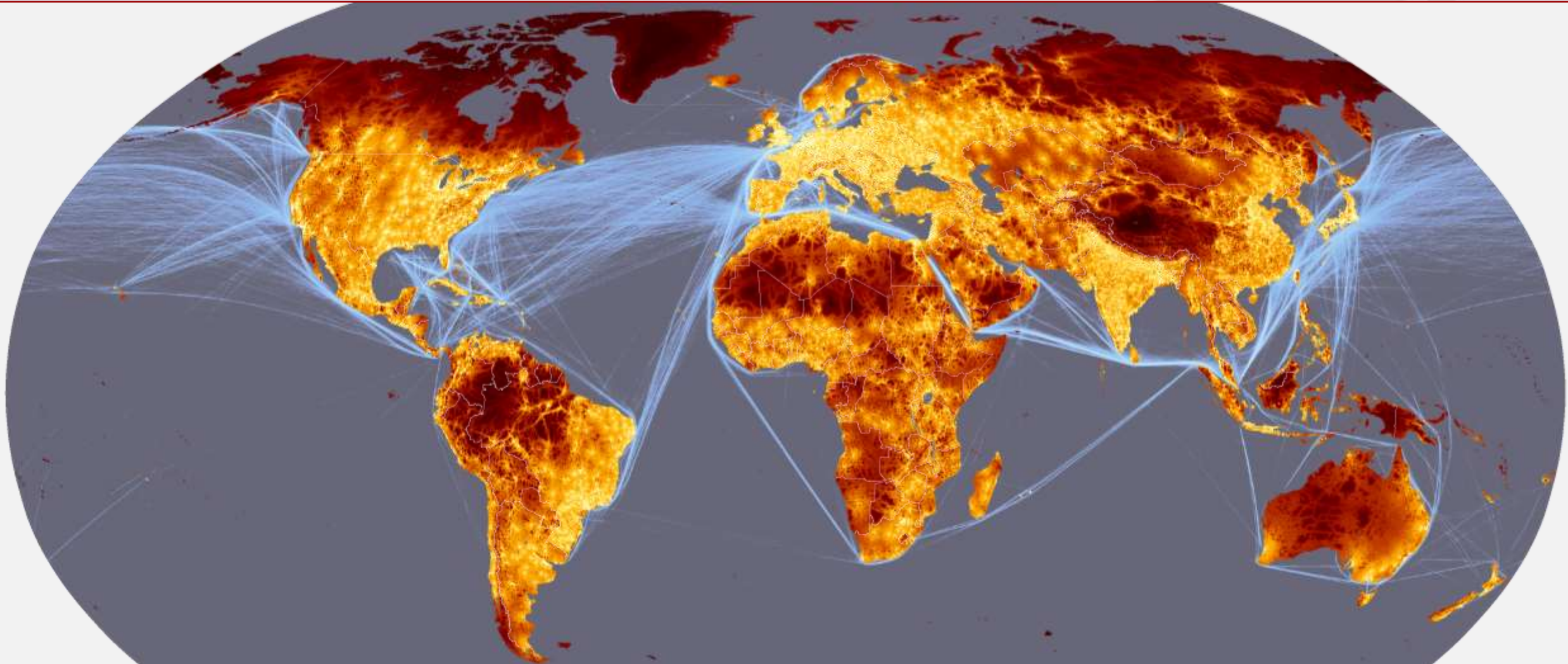

Kanada

Kierunki przepływu towarów w handlu międzynarodowym

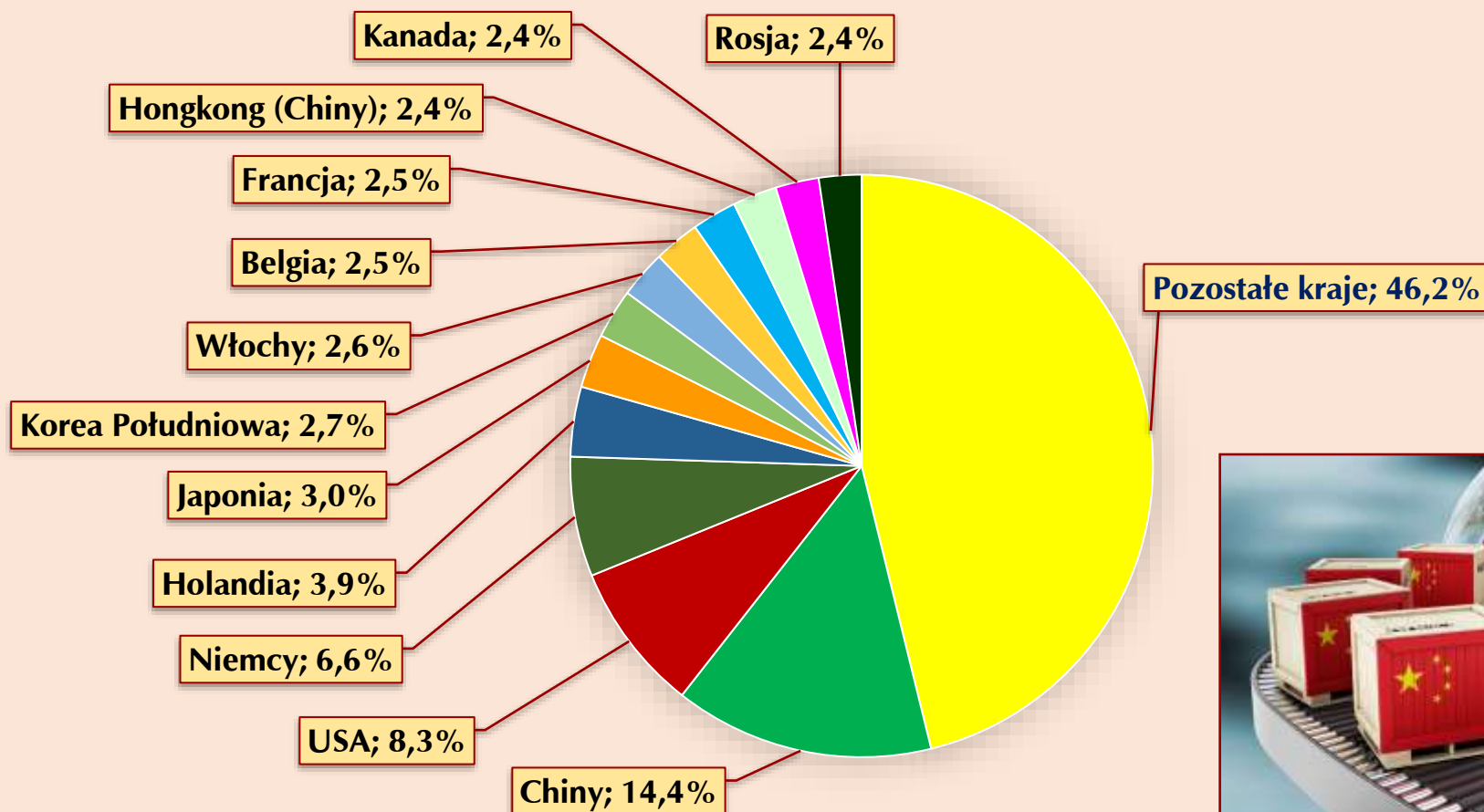
- W głównych geograficznych kierunkach handlu międzynarodowego **dominują obecnie przede wszystkim państwa wysoko rozwinięte, które prowadzą głównie wymianę między sobą.**
 - Tak jest m.in. w obrębie Unii Europejskiej, Ameryki Północnej, Japonii i Korei Południowej.
 - Ważna jest także pozycja Chin oraz coraz większa Indii.

Główni eksporterzy towarów na świecie

→ W 2022 roku na świecie **głównymi eksporterami** były: **Chiny** (wzrost udziału z 3,9% w 2000 r. do 14,4% w 2022 roku), **USA** (ich udział zmalał z 12,3% w 2000 r. do 8,3% w 2022 r.), **kraje Unii Europejskiej** (**Niemcy, Holandia, Włochy, Belgia i Francja**), **Japonia** (spadek z 7,5% w 2000 r. do 3,0% w 2022 r.) i **Korea Południowa**, a także **Hongkong (Chiny), Kanada i Rosja**.

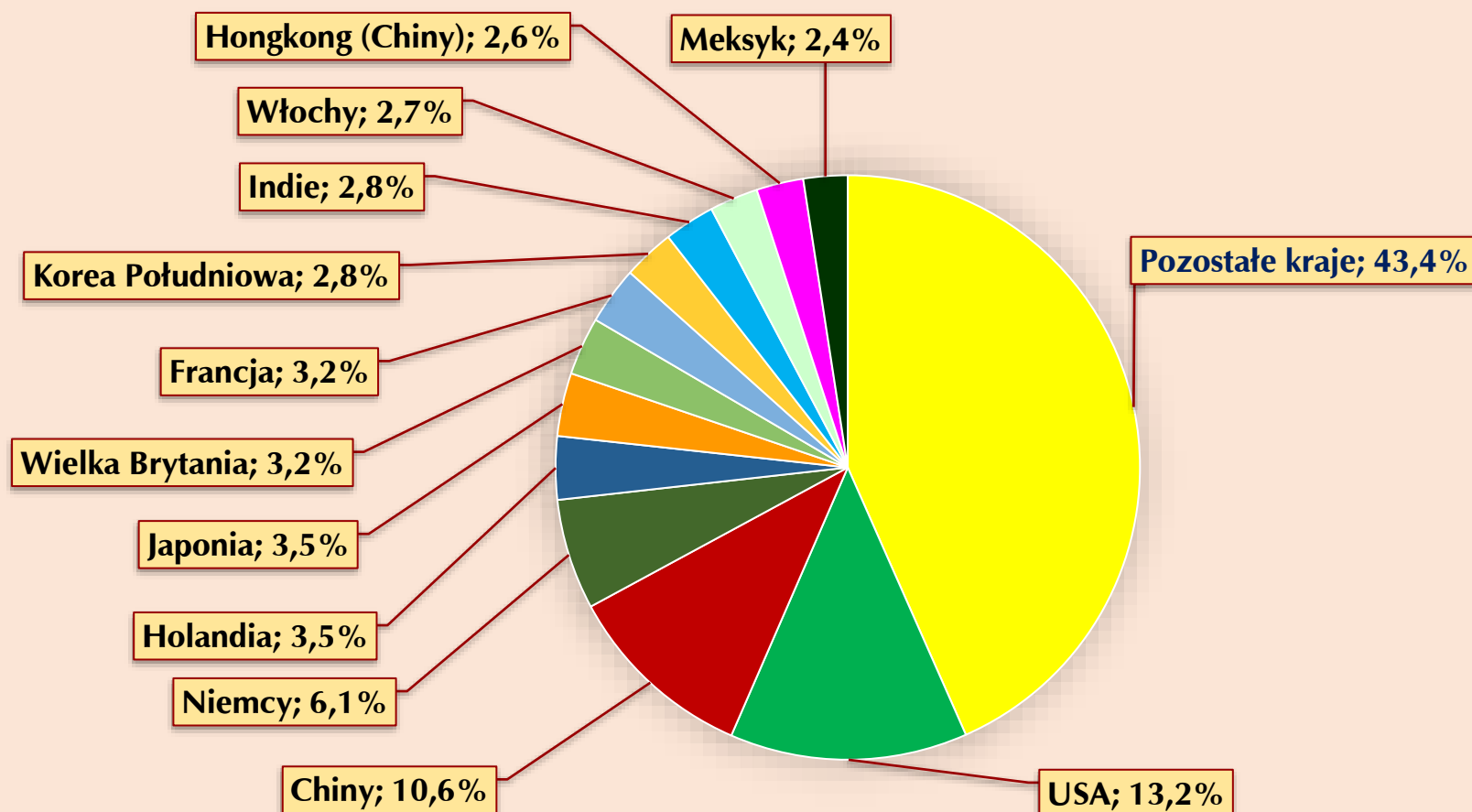
Główni światowi eksporterzy w 2022 r.

Główni importerzy towarów na świecie

→ W 2022 roku na świecie **głównymi importerami** były: **Stany Zjednoczone** (udział zmalał z 19,3% w 2000 r. do 13,2% w 2022 r.), **Chiny** (wzrost z 3,5% w 2000 r. do 10,6% w 2022 r.), **kraje Unii Europejskiej** (największy udział: **Niemcy, Holandia, Francja, Włochy**), **Japonia** (spadek z 5,8% w 2000 r. do 3,5% w 2022 r.), **Wielka Brytania, Korea Południowa i Indie**.

Główni światowi importerzy w 2022 r.

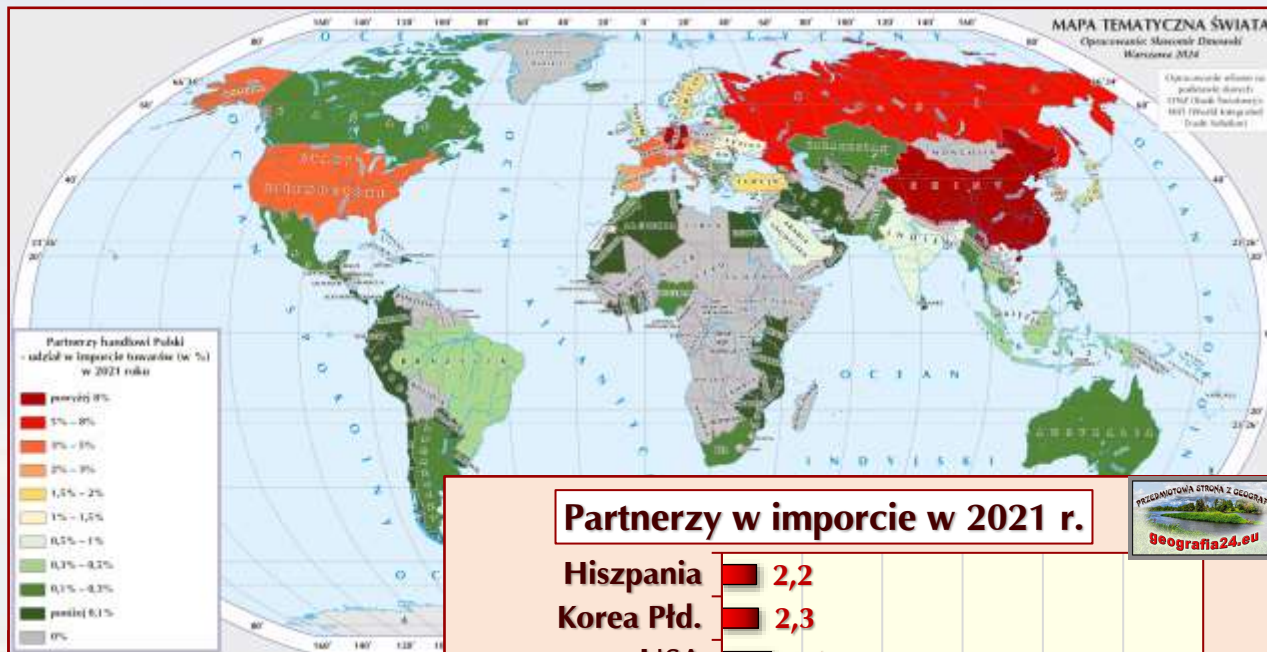

Struktura geograficzna handlu zagranicznego **Polski**

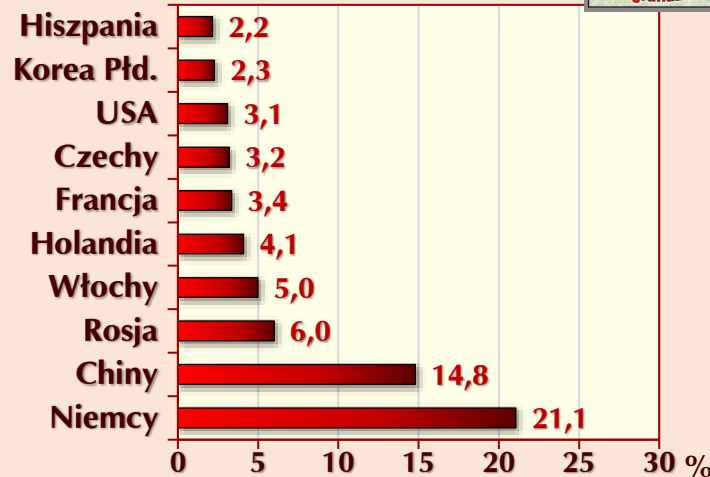
→ Najważniejszymi partnerami handlowymi **Polski** w 2021 r. byli sąsiedzi, kraje UE, Chiny i USA:

→ **w imporcie:** Niemcy, Chiny, Rosja (od 2022 r. – po ataku Rosji na Ukrainę, jej znaczenie wyraźnie się zmniejszyło), Włochy, Holandia, Francja, Czechy, USA, Korea Płd. i Hiszpania;

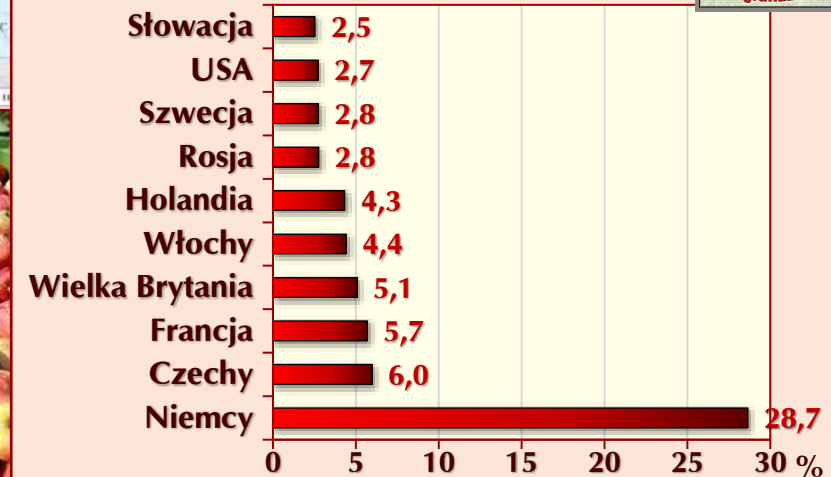
→ **w eksporcie:** Niemcy, Czechy, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Holandia i Rosja (od 2022 r. spadek znaczenia).

Partnery w imporcie w 2021 r.

Partnery w eksporcie w 2021 r.

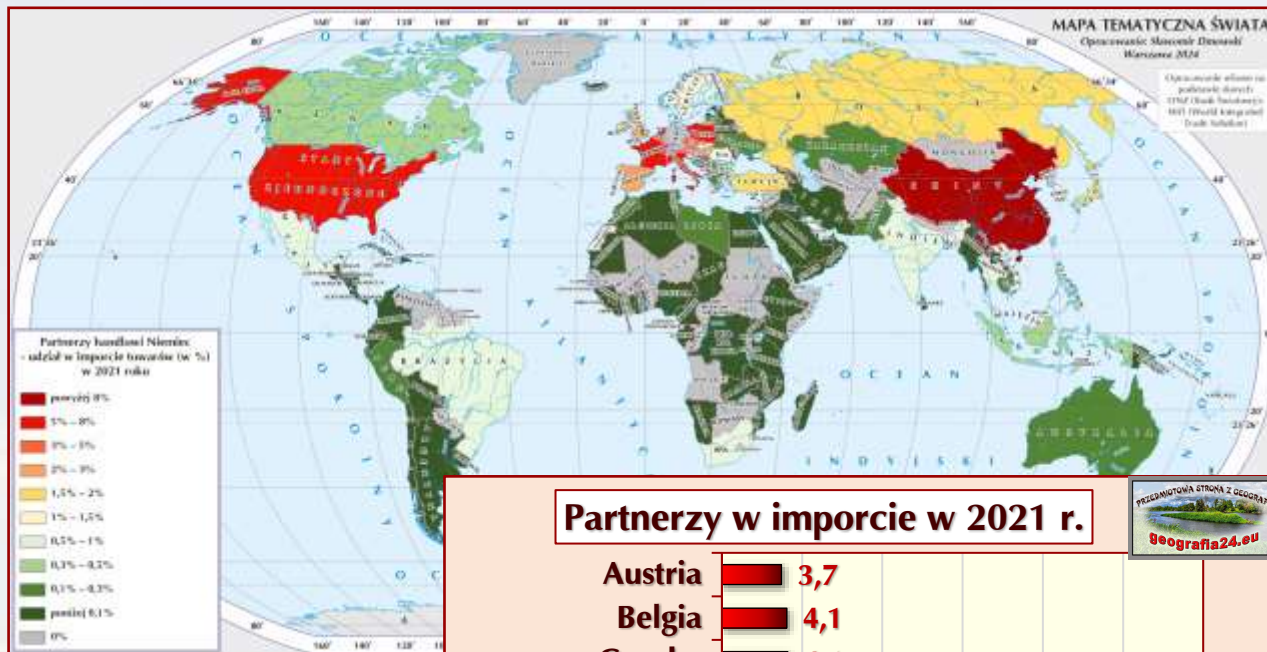

Struktura geograficzna handlu zagranicznego Niemiec

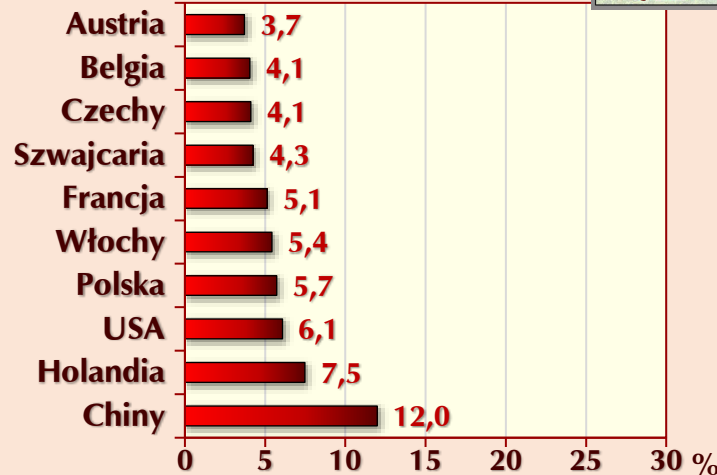
→ Najważniejszymi partnerami handlowymi Niemiec w 2021 r. byli sąsiedzi (bardzo dużą rolę odgrywa Holandia, Francja i Polska), kraje UE, USA i Chiny:

→ w imporcie: Chiny, Holandia, USA, Polska, Włochy, Francja, Szwajcaria i Czechy;

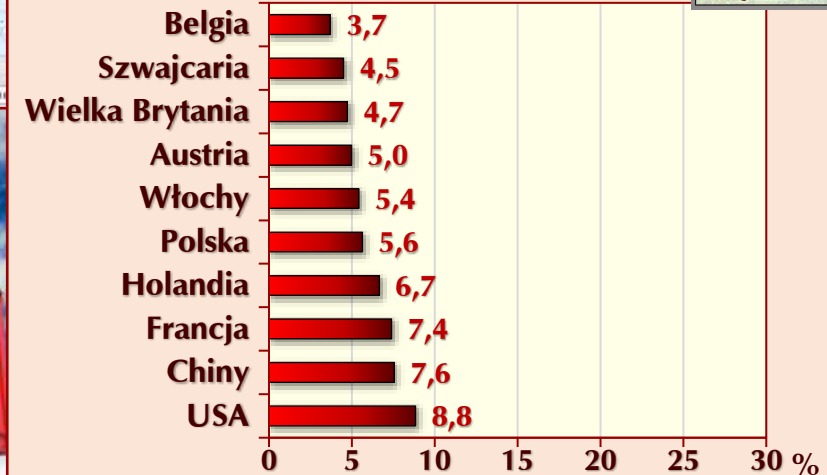
→ w eksporcie: USA, Chiny, Francja, Holandia, Polska, Włochy, Austria i Wielka Brytania.

Partnerzy w imporcie w 2021 r.

Partnerzy w eksporcie w 2021 r.

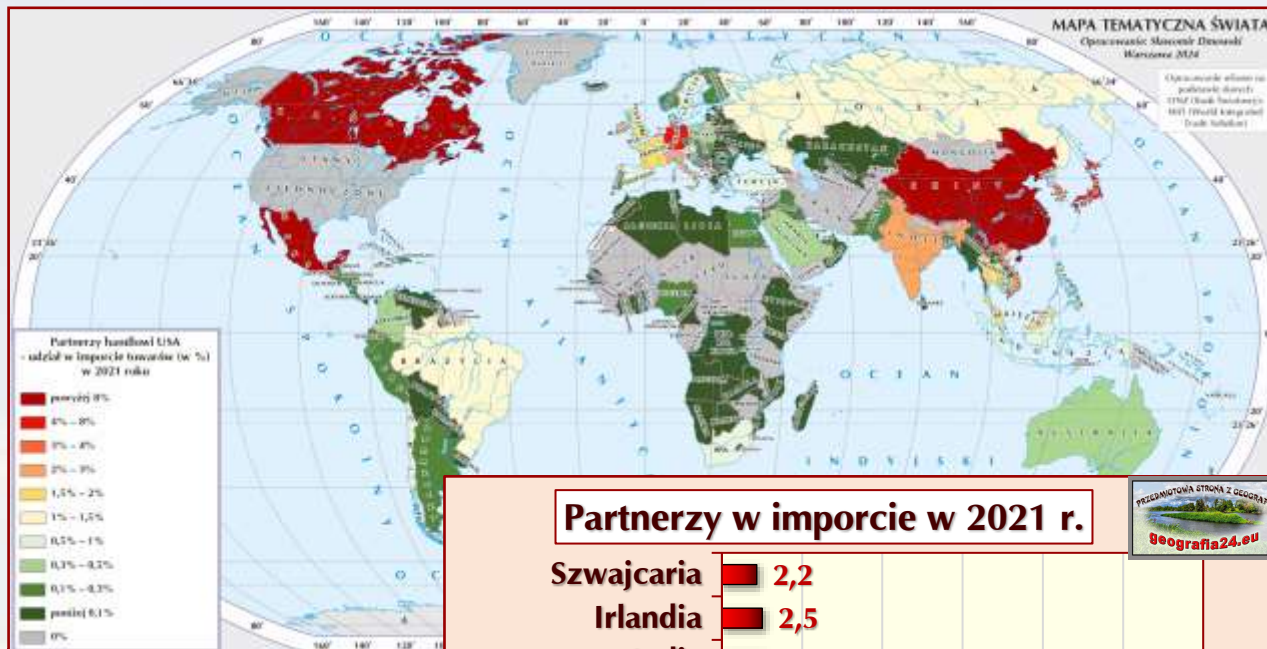

Struktura geograficzna handlu zagranicznego USA

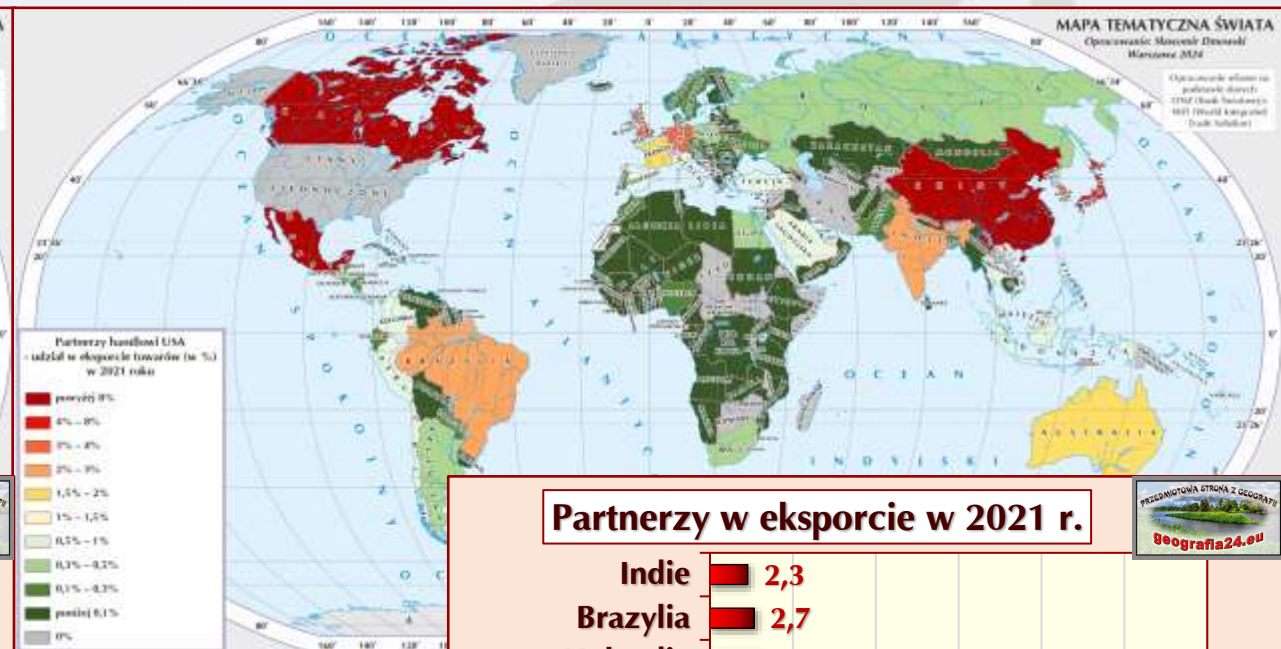
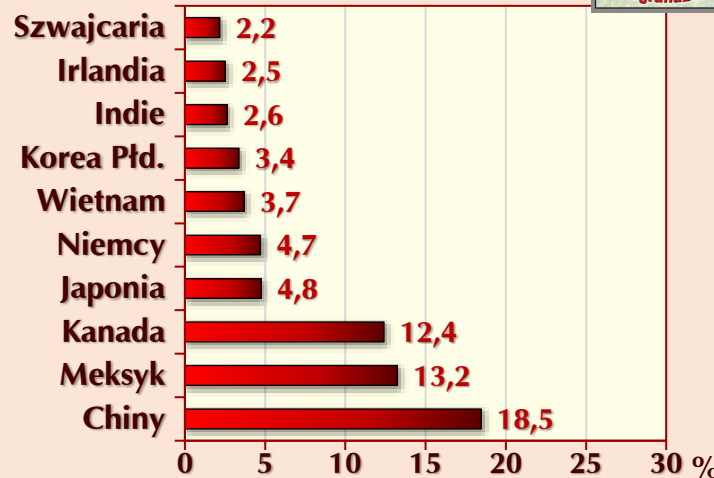
→ Najważniejszymi partnerami handlowymi **USA** w 2021 r. byli sąsiedzi (Meksyk i Kanada), kraje UE, Chiny, Japonia i Korea Południowa:

→ **w imporcie:** Chiny, Meksyk, Kanada, Japonia, Niemcy, Wietnam, Korea Płd., Indie i Irlandia;

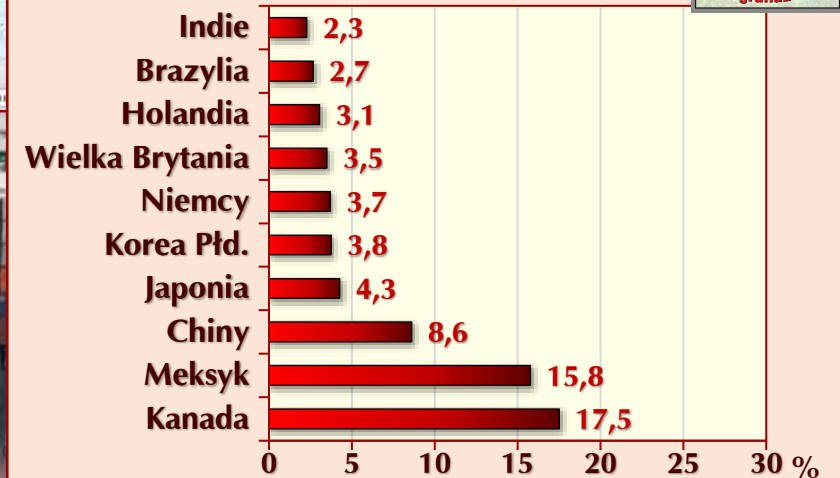
→ **w eksporcie:** Kanada, Meksyk, Chiny, Japonia, Korea Płd., Niemcy, Wielka Brytania, Holandia i Brazylia.

Partnerzy w imporcie w 2021 r.

Partnerzy w eksporcie w 2021 r.

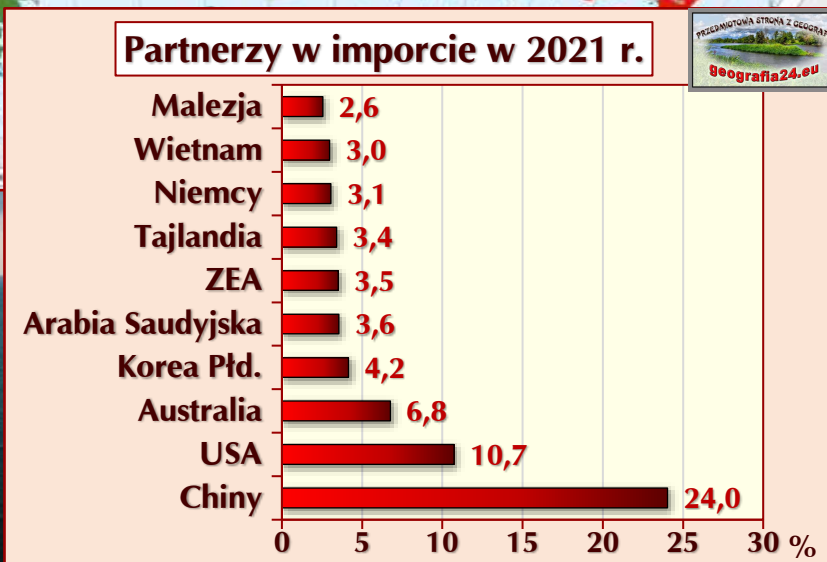
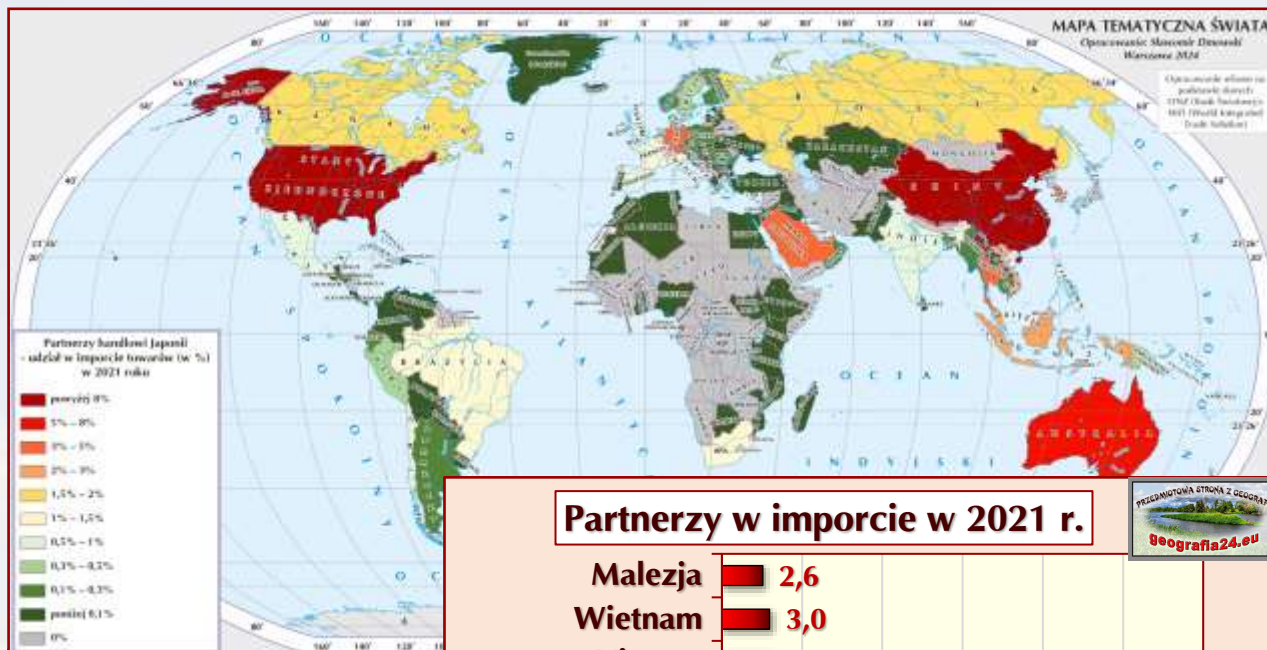

Struktura geograficzna handlu zagranicznego Japonii

→ Najważniejszymi partnerami handlowymi Japonii w 2021 r. były kraje Azji Południowo-Wschodniej (Chiny) i Azji Wschodniej (Korea Płd.), Australia, USA i Niemcy:

→ w imporcie: Chiny, USA, Australia, Korea Płd., Arabia Saudyjska, ZEA, Tajlandia i Niemcy;

→ w eksporcie: USA, Chiny (w tym Hongkong), Korea Płd., Tajlandia, Niemcy, Singapur i Vietnam.

Wnioski odnośnie struktury geograficznej handlu zagranicznego poszczególnych krajów

- W strukturze geograficznej handlu zagranicznego danych krajów występują przede wszystkim:
 - sąsiedzi (najłatwiej jest prowadzić wymianę z państwami znajdującymi się najbliżej, szczególnie sąsiadami),
 - Chiny, Indie oraz w mniejszym stopniu kraje Azji Południowo-Wschodniej (szczególnie w imporcie),
 - USA i inne wysoko rozwinięte potęgi światowe (w tym kraje UE, Japonia i Korea Płd.),
 - kraje posiadające ważniejsze złoża mineralne, w szczególności surowce energetyczne (szczególnie w imporcie).

Czynniki hamujące wymianę handlową

- Na rozwój handlu międzynarodowego hamująco wpływają różnego typu **zabiegi protekcjonistyczne**:
 - embarga,
 - cła,
 - ograniczenia ilościowe,
 - drobiazgowe kontrole celne,
 - specyficzne wymogi jakościowe (często nie realne do spełnienia).
- Są one wprowadzane w celu ochrony krajowego rynku przed często tańszymi towarami z zagranicy (ogranicza to import i często pobudza eksport).
- Niekorzystnie na stosunki handlowe wpływa ponadto inne czynniki i działania protekcjonistyczne:
 - manipulowanie kursem walutowym,
 - wszelkiego rodzaju subsydia (dotacje), premie i ulgi podatkowe oferowane eksporterowi przez rządy różnych państw.
 - Tego typu praktyki sprawiają, że pewne produkty mogą być czasowo oferowane w **cenach dumpingowych** (niższych od kosztów wytworzenia).

Dumping

- Strategię **dumpingu**, świadomego obniżania cen stosują czasem korporacje międzynarodowe, które posiadają duże zasoby finansowe.
 - Po opanowaniu rynku producent “winduje” ceny, nierzadko do poziomu wyższego niż pierwotnie (“odbija” sobie wcześniejsze straty i szybko zyskuje).
- Dumping często dotyczy eksportu, szczególnie sytuacji w których to ceny towarów sprzedawanych za granic są znacznie niższe od cen tych towarów w kraju.
- Praktyki dumpingowe są prawnie zabronione w większości krajach (np. w UE i USA).
 - Ich stosowanie spotyka się z reguły ze stanowczą reakcją innych państw.
 - W skrajnej sytuacji prowadzi to do tzw. wojny handlowej.

Jak wygląda obecnie produkcja i handel na świecie?

- Międzynarodowe koncerny nieustannie dążą do jak największego obniżenia kosztów produkcji.
- Przyczynia się to do przenoszenia swojej produkcji do krajów słabo rozwiniętych oraz sprowadzania z nich surowców.
- Kraje te sukcesywnie uzależniają się od takiej współpracy, dodatkowo zgadzają się na sprzedaż tych produktów po bardzo niskich cenach (są one narzucane krajom, które mają wybór albo sprzedać coś, albo nic).
- Co więcej, najłatwiejszym sposobem obniżenia kosztów produkcji jest m.in.:
 - zmniejszanie pracownikom wynagrodzenia lub zatrudnianie dzieci (jest to nielegalne),
 - ograniczanie środków przeznaczanych na inwestycje w zakresie bezpieczeństwa.

Sprawiedliwy handel – działalność Światowej Organizacji Sprawiedliwego Handlu

- **Sprawiedliwy handel** – jest sposobem na pogodzenie chęci zysków ze strony koncernów i praw pracowników państw słabo rozwiniętych, promowanym przez **Światową Organizację Sprawiedliwego Handlu (WFTO)** poprzez:
 - zapewnianie godziwej zapłaty za zakupywane towary w krajach słabo rozwiniętych,
 - powinny gwarantować one producentom opłacalność produkcji i nie zmuszać ich do ustanawiania niegodziwych płac,
 - godne wynagrodzenie za pracę (umożliwiające utrzymanie rodzinom),
 - zapewnienie godziwych i bezpiecznych warunków pracy dla pracowników (nie zatrudnianie dzieci; limit godzin pracy),
 - równouprawnienie w płacach kobiet i mężczyzn;
 - dostarczanie konsumentom szczegółowych informacji na temat warunków w jakich produkowane były produkty;
 - szacunek w kontaktach handlowych – przestrzeganie ustalonych terminów zapłaty za dostarczane produkty.

**FAIR TRADE
SOLIDARITY**

World FairTrade Day
9 May 2020

#FairTradeSolidarity

FAIRTRADE
INTERNATIONAL

KONIEC

Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -